स्थानीय सरकार
मध्यपुर थिमि नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र
मध्यपुर थिमि नगरपालिकाबाट प्रकाशित
बर्ष ६ मध्यपुर थिमि भक्तपुर श्रावण १ , २०७९

भाग १

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) बमोजिम मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको नगरसभाले जारी गरेको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

संवत् २०७९ सालको ऐन नं. ३

मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको विपद् जोखिम् न्यूनीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्न बनेको विपद् जोखिम् न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन ,२०७९

प्रस्तावनाः
मध्यपुर थिमि नगरपालिका भित्र प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउज्यान र सार्वजनिक, नीजि तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति, प्राकृतिक एवं साँस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्न विपद् न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनका लागि कानून बनाउन वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा २२६ को उपधारा (१) र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ उपदफा (१) बमोजिमको अधिकार प्रयोग गरी मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको ६ औं नगरसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १
प्रारम्भिक १.

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः (१) यस ऐनको नाम **“**मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको विपद् जोखिम् न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७९ रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त लागू हुनेछ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

(क) **“**नगरपालिका**”** भन्नाले मध्यपुर थिमि नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(ख) “ऐन” भन्नाले मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको नगरसभाले बनाएको विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७९ सम्झनु पर्छ ।

(ग) “कार्यकारी समिति” भन्नाले संघीय ऐनको दफा ६ बमोजिमको कार्यकारी समिति सम्झनु पर्छ ।

(घ) “कोष” भन्नाले ऐनको दफा १३ बमोजिम्को विपद व्यवस्थापन कोष सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “गैरप्राकृतिक विपद” भन्नाले महामारी, अनिकाल, डढेलो, कीट वा सुक्ष्म जीवाणु आतङ्क, पशु तथा चराचुरुङ्गीमा हुने फ्लूँ,प्याँन्डामिक फ्लू ,सर्पदंश,जनावर आतङ्क, खानि, हवाई, सडक, वा औद्योगिक दुर्घटना, आगलागी, विषादि, ग्याँस, रसायन वा विकिरण चुहाँवट, ग्याँस विष्फोटन, विषादि खाद्य सेवन, वातावरणीय प्रदुषण, वन विनाश वा भौतिक संरचनाको क्षति तथा उद्धार कार्यमा हुने दुर्घटना वा यस्तै अन्य गैर प्राकृतिक कारणले उत्पन्न विपद् सम्झनु पर्छ ।

(च) “जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति”भन्नाले संघीय ऐनको दफा १६ बमोजिम जिल्लामा गठन भएको जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

(छ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन वा यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(ज) “नगर प्रमुख” भन्नाले मध्यपुर थिमि नगर कार्यपालिकाको नगर प्रमुख सम्झनु पर्छ ।

(झ) ‘‘नगर उप-प्रमुख” भन्नाले मध्यपुर थिमि नगर कार्यपालिकाको नगर उप-प्रमुख सम्झनु पर्छ ।
(ञ) “प्रदेश” भन्नाले बागमती प्रदेश सम्झनु पर्छ ।

(ट) “प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद” भन्नाले संघीय ऐनको दफा ४७ (क) बमोजिम प्रदेशमा गठन भएको परिषद सम्झनु पर्छ ।

(ठ) “प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति” भन्नाले संघीय ऐनको दफा १४ बमोजिम बागमती प्रदेशमा गठन भएको प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

(ड) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झनु पर्छ ।

(ढ) “प्राकृतिक विपद्” भन्नाले हिमपात, असिना, हिमपहिरो, हिमताल विस्फोटन, अतिबृष्टि, अनाबृष्टि, बाढी, पहिरो तथा भूस्खलन, डुवान, खडेरी, आँधी, हुरीवतास, शीतलहर, तातो हावाको लहर, चटयाङ्ग, भूकम्प, ज्वालामूखी विस्फोट, डढेलो वा यस्तै अन्य प्राकृतिक कारणले उत्पन्न जुनसुकै विपद् सम्झनु पर्छ ।

(ण) “राष्ट्रिय परिषद्” भन्नाले संघीय ऐनको दफा ३ बमोजिमको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद सम्झनु पर्छ ।

(त) “राष्ट्रिय प्राधिकरण” भन्नाले संघीय ऐनको दफा १० बमोजिम गठन गरिएको राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण वा व्यवस्थापन प्राधिकरण सम्झनु पर्छ ।

(थ) “विपद” भन्नाले कुनै स्थानमा आपतकालीन अवस्था सृजना भई जनधनको क्षतिको साथै जीवनयापन र वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्ने प्राकृतिक वा गैरप्राकृतिक विपद सम्झनु पर्छ ।

(द) “विपद् खोज तथा उद्धार समूह” भन्नाले विपद्को अवस्थामा खोज तथा उद्धार गर्न क्रियाशील वा विपद् व्यवस्थापनको लागि परिचालन गरिएको विशिष्टिकृत खोज तथा उद्धार समूह सम्झनु पर्छ र सो शव्दले तालिम प्राप्त मानवीय सहायताकर्मीलाई समेत जनाउँछ ।

(ध) “विपद जोखिम न्यूनीकरण” भन्नाले विपदपूर्व गरिने जोखिमको विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन, विपद् रोकथाम वा विपद्बाट हुने क्षति न्यूनीकरण तथा विकासका कार्यमा विपद जोखिमलाई कम गर्ने सम्बन्धि कार्य सम्झनु पर्छ ।

(न) “विपद् पूर्नलाभ” भन्नाले विपदको घटना पछि गरिने पूननिर्माण एवं पूनर्स्थापनासँग सम्बन्धित कार्य सम्झनु पर्छ ।

(प) “विपद् प्रतिकार्य” भन्नाले विपदको घटना, घट्ना साथ तत्कालै गरिने खोज, उद्धार एवं राहतसँग सम्बन्धित कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले विपद प्रतिकार्यको पूर्व तयारीलाई समेत जनाउँछ ।

(फ) “विपद् व्यवस्थापन” भन्नाले विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र विपद् पूर्नलाभसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण क्रियाकलाप सम्झनु पर्छ ।

(ब) “व्यवसायिक प्रतिष्ठान” भन्नाले उद्योग, कलकारखाना, सिनेमा घर, सपिङ्ग मल, बहुउद्धेशीय व्यापारिक भवन जस्ता व्यावसायिक प्रतिष्ठान सम्झनु पर्छ ।

(भ) “समिति” भन्नाले दफा ३ बमोजिमको नगर विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

(म) ‘‘संघीय ऐन’’ भन्नाले संघीय सरकारको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ सम्झनु पर्छ ।

(य) “संघीय मन्त्रालय” भन्नाले संघीय सरकारको विपद व्यवस्थापन वा अन्य विषय सम्बन्धित बिषय हेर्ने गरी तोकिएको मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

(र) “सार्वजनिक संस्था” भन्नाले सरकारी निकाय, सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको संस्था, प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका सङ्गठित संस्था वा सबै प्रकारका स्वास्थ्य संस्था वा शैक्षिक संस्था सम्झनु पर्छ ।

(ल) "सुरक्षा निकाय"भन्नाले नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग, प्रदेश प्रहरी वा नगर प्रहरी सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -२
नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

३. नगर विपद व्यवस्थापन समितिः (१) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि क्रियाकलापलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाअन्तर्गत एक नगर विपद व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

२) समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

तपसिल

(क)	नगर प्रमुख	संयोजक
(ख)	नगर उप-प्रमुख	सदस्य
(ग)	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
(घ)	विषयगत समितिका संयोजकहरु/वडा अध्यक्ष सबै	सदस्य
(ङ)	प्रतिनिधि, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सदस्य
(च)	सामुदायिक बिकास तथा गै.स.स. समन्वय शाखा प्रमुख	सदस्य
(छ)	शहरी बिकास तथा योजना शाखाका प्राबिधिकवा प्रतिनिधि	सदस्य
(ज)	नेपाल कोरिया मैत्री नगरपालिका अस्पतालको प्रमुख वा प्रतिनिधि	सदस्य
(झ)	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	सदस्य
(ञ)	जिन्सी शाखा प्रमुख	सदस्य
(ट)	मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र भित्र रहेका संघीय सुरक्षा निकायका प्रमुख वा प्रतिनिधिहरु	सदस्य
(ठ)	मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र भित्र रहेका प्रदेश प्रहरी कार्यालयको प्रमुख वा प्रतिनिधि	सदस्य
(ड)	नगर प्रहरी प्रमुख/प्रतिनिधि	सदस्य
(ढ)	राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त दल/स्थानीय तहमा प्रतिनिधित्व गरेका नगरपालिका स्थित प्रमुख वा प्रतिनिधि	सदस्य
(ण)	नेपाल रेडक्रस सोसाईटीका स्थानीय प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(त)	नीजि क्षेत्रको उद्योग वाणिज्य सम्बन्धि मान्यता प्राप्त संस्थाको नगर तहको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(थ)	गैरसरकारी सस्था महासंघका स्थानीय प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(द)	नेपाल पत्रकार महासंघको स्थानीय प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(ध)	नेपाल स्काउट स्थानीय प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(न)	शहरी बिकास तथा योजना महाशाखा प्रमुख	सदस्य सचिव
(प)	कार्यपालिकाका अन्य सम्पुर्ण सदस्यहरु आमन्त्रित सदस्यको रुपमा रहने छ ।	

४.समितिको बैठक सम्बन्धि व्यवस्थाः

(१) संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा समितिको बैठक बस्नेछ ।

(२) समितिको सदस्य-सचिवले समितिको बैठक बस्ने मिति, समय र स्थान तोकी बैठकमा छलफल हुने विषयसूची सहितको सूचना बैठक बस्ने समयभन्दा चौबीस घण्टा अगावै सबै सदस्यले पाउने गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(३) समितिका पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) उपदफा (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि समितिको बैठक तत्काल बोलाउन आवश्यक भएमा संयोजकले जुनसुकै बेलापनि समितिको बैठक बोलाउन सक्नेछ र त्यस्तो अवस्थामा संयोजक र घटीमा १ जना सदस्य सहित सदस्य सचिव उपस्थित भएमा समितिको बैठक बस्न सक्नेछ।

(५) समितिको बैठक संयोजकको अध्यक्षतामा बस्नेछ ।

(६) समितिको निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ र मत बराबर भएमा संयोजकले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकाय वा संघ संस्थाका प्रतिनिधि र विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(८) समितिको बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(९) समितिको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ ।

५ .समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(१) राष्ट्रिय परिषदबाट स्वीकृत राष्ट्रिय नीति तथा योजना एवं राष्ट्रिय कार्यकारी समिति र प्रदेश विपद व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति योजना र कार्यक्रम अनुरुप हुने गरी नगर विपद व्यवस्थापन नीति तथा योजना तर्जूमा गरी कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने,

(२) नगरसभाबाट स्वीकृत नीति तथा योजनाको अधीनमा रही विपद जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य तथा विपद पूनर्लाभसम्बन्धि एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति, योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी लागू गर्ने, गराउने,

(३) नगरपालिकाबाट सञ्चालन हुने विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रम तथा बजेट प्रस्ताव तयार गर्ने, गराउने,

(४) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा संघीय तथा प्रादेशिक कानूनको अधिनमा रहि सार्वजनिक, नीजि, गैरसरकारी लगायत सबै निकाय तथा संस्थाले निर्वाह गर्नु पर्ने भूमिका निर्धारण गर्ने तथा त्यस्ता संस्था वा निकायलाई आफ्नो नीति, योजना र कार्यक्रममा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि विषय समावेश गर्न लगाउने,विपद व्यवस्थापनका सम्बन्धमा नगरपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास गर्ने, गराउने,

(५) विपद् व्यबस्थापन सम्बन्धमा नगरपालिकाको संस्थागत क्षमताको लागि रणनिति र कार्ययोजना तयार गरी लागू गर्ने/गराउने,

(६) प्रकोप तथा विपद जोखिम र प्रभाव कम गर्न देहाएका कार्यहरु गर्नेः

क) नगरपालिका भित्र प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक प्रकोपहरु पहिचान गरी जलवायू परिवर्तन र विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न आवश्यक निर्देशिका, कार्यबिधि, मापदण्ड, योजना बनाई नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई लागू गर्ने/गराउने,

ख) प्रकोप तथा विपद जोखिमयुक्त स्थानको पहिचान गर्ने र त्यस्ता स्थानको नक्साङ्कन गर्ने/गराउने,

ग) नगर कार्यपालिकालाई जोखिम संवेदनशील विकास तथा भू-उपयोग योजना तयार गर्न र कार्यान्वयन गर्न/गराउन सहयोग गर्ने,

घ) सार्वजनिक पूर्वाधार सम्बन्धि संरचनाको विपद जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने/गराउने,

ङ) नगर कार्यपालिकासँग समन्वय गरी नदी किनार, बगर, कटान र डुवान हुने क्षेत्र वा विपद जोखिम भएका असुरक्षित क्षेत्रमा बसोबास गर्ने व्यक्ति तथा समुदायलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने/गराउने,

च) विपदको जोखिम्मा रहेका महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, दलित, सीमान्तकृत वर्ग तथा समुदाय, अशक्त तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको लागि विशेष योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने/गराउने,

छ) प्रकोप तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र स्थानीयस्तरमा अवलम्बन गर्न सकिने जलवायू परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलन सम्बन्धि ज्ञान, शीप अभिबृद्धिका सामग्रीहरु निर्माण तथा सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु बनाई संचालन गर्ने/गराउने,

ज) सार्वजनिक, व्यक्तिगत वा व्यवसायिक भवन निर्माण गर्दा नेपालको राष्ट्रिय भवन संहिता, न.पा.को मापदण्ड लगायत अन्य स्वीकृत निर्देशिका तथा मापदण्डको पालना गर्ने/गराउने

झ) सार्वजनिक पूर्वाधार संरचना निर्माण तथा सेवा संचालन सम्बन्धि संरचना निर्माण गर्दा संघीय सरकारबाट स्वीकृत निर्देशिका वा मापदण्डको पालना गराउन र आवश्यक भएमा थप निर्देशिका वा मापदण्ड तयार गरी लागू गर्न/गराउन कार्यपालिकालाई सहयोग गर्ने,

नोटः पूर्वाधार संरचना भन्नाले खानेपानी, सिंचाई, सडक, विद्युत संचार,अस्पताल तथा तिनीहरुबाट उपलब्ध हुने सेवा आदि सम्झनु पर्छ।

ञ) भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धि संरचना निर्माण गर्दा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण तथा वातावरणीय असर एवं बिपद जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने/गराउने,

ट) सम्बन्धित निकाय र सरोकारवालाहरुसँग समन्वय गरी विद्यालय तहको शैक्षिक पाठयक्रममा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि विषय समावेश गर्न आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने,

ठ) कृषी, वन, पशु-पंक्षी पालन, उद्योग, व्यापार तथा वाणिज्य क्षेत्रमा विपद जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जूमा गरी लागू गर्ने/गराउने,

ड) विपद्को घटनामा हुने मानवीय, भौतिक अन्य सम्पत्तिमा भएका क्षतिको मूल्याङ्कन गर्ने संयन्त्रको विकास तथा आवश्यक क्षमता विकास गर्ने/गराउने,

ढ) विपद्को समय अवधिमा प्रयोग गर्न सुरक्षित खुला स्थल पहिचान, क्षमता मुल्याङ्कन, आवश्यकता अनुसार स्तरोन्नती गरी ती स्थानमा आश्रय गृह र सेवा सुविधाहरुको विकास गर्ने/गराउने,

(७) विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि देहाएका कार्यहरु गर्ने :

(क) विपद्का घटना हुने सम्भावना हुनासाथ र पूर्वानुमान संभव नहुने प्रकोपहरुमा घटना हुनासाथ विपद प्रतिकार्य (खोज, उद्धार, क्षतिको द्रुत मूल्याङ्कन र तत्कालिन राहतका कार्यहरु) गर्न स्वतः परिचालित हुने संस्थागत संयन्त्र तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने/गराउने,

ख) राहत सामग्री भण्डारणका लागि आवश्यक गोदामघरको व्यवस्था गरी सोको संचालन गर्ने/गराउने,

ग) नगरस्तरको प्रकोप एवं विपद् पूर्वसूचना प्रणालीको विकास र संचालन गर्ने/गराउने साथै जिल्ला, प्रदेश एवं राष्ट्रिय स्तरको पूर्वसूचना प्रणालीमा पहुँच कायम गर्ने/गराउने,

घ) नगरपालिकास्तरमा आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रको स्थापना र संचालन गर्ने/गराउने,

ङ) विपद प्रतिकार्यका लागि नमूना अभ्यास गर्ने/गराउने,

च) ब्यबसायिक प्रतिष्ठान ,उद्योग कलकारखानाहरुमा विपद घटना हुन नदिन श्रमिकहरुले सुरक्षित वातावरणमा काम गर्ने ब्यबस्था लगायत आबश्यक ब्यवस्था मिलाउने ,

छ) विपतको समयमा वारुणयन्त्र , एम्बुलेन्स , लगायतका अन्य उपकरण तत्काल खटाउने प्रबन्ध गर्ने / गराउने ,

ज) विपदको समयमा आमसञ्चार माध्यमहरुको भूमिका सम्बन्धि आवश्यक मापदण्ड कार्यान्वयन गर्ने/गराउने,

झ) आपतकालीन अवस्थामा राहत सम्बन्धि सामग्री, सेवा र उपकरणहरु खरिद गर्न वा भाडामा लिई प्रयोग गर्न नगरपालिका र सम्बन्धित निकाय, प्रतिष्ठान, व्यवसाय वा व्यक्तिहरु बीच अग्रिम करार वा अनुवन्ध करार गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

ञ) विपदको समयमा जोखिममा रहेका समूह विशेष गरी महिला, वालबालिका, किशोरी, अपाङ्गता भएका व्यक्ति उपर हुन सक्ने घटना (लैङ्गिक हिंसा, बेचबिखन तथा अन्य कुनै पनि किसिमका शोषण) रोकथामको लागि आवश्यक कार्यहरु गर्ने/गराउने,

ट) आपतकालीन उपचारका लागि सार्वजनिक तथा नीजि अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थामा पर्याप्त पूर्वाधार तथा सुविधाको व्यवस्था गरी विपद प्रभावितलाई तत्काल उपचार हुने व्यवस्था मिलाउने,

ठ) विपदको घटनाबाट असर पर्न सक्ने क्षेत्रमा रहेका र विपद प्रभावित बासिन्दाको जीउधनको भरपर्दो सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने,

ड) आवश्यकतानुसार जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग र प्रदेशसँग समन्वय गरी विपद प्रभावितको खोज तथा उद्धारका लागि सुरक्षा निकाय, खोज तथा उद्धार समूह, स्थानीय समुदाय, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, नेपाल स्काउट, स्वयंसेवक, प्राविधिक लगायतका सरोकारवाला संस्थालाई परिचालन गर्ने/गराउने,

ढ) विपदको घटना पश्चात मानवीय सहायताका लागि आउने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खोज, उद्धार समूह एवं प्राप्त नगद तथा राहत सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने/गराउने,

ण) सुरक्षा निकाय परिचालन गरी विपद् प्रभावित क्षेत्रमा आवश्यकता अनुसार यातायात तथा मानिसको आवत जावतमा नियन्त्रण गर्ने/गराउने,

त) विपदका कारण शिर्जित फोहोर तथा अन्य अनावश्यक बस्तु हटाउने वा हटाउन लगाउने,

थ) स्वीकृत विधि र मापदण्ड अनुसार विपदको समयमा मृत्यु भएका मानिसको शव तथा जनावरको मृत शरीर व्यवस्थापन गर्ने/गराउने,

द) आपतकालिन अवस्थामा विपद प्रभावित ब्यक्तिहरुको लागि सुरक्षित आश्रय गृहको व्यवस्था गर्ने/गराउने ,

ध) विपद प्रभावित क्षेत्रमा प्रभावितहरुलाई खानेपानी, खाद्यान्न, कपडा, तथा औषधि उपचार जस्ता अत्यावश्यक बस्तुको प्रबन्ध गर्ने/गराउने,

न) विपद प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल आवश्यक पर्ने अस्थायी भौतिक संरचनाहरुको निर्माण गर्ने/गराउने,

प) तोकिएका अन्य काम गर्ने ।

(८) पूनर्लाभ, पूनर्स्थापना र पूनर्निर्माणका लागि देहाएका कार्यहरु गर्नेः

क) क्षतिको विस्तृत मूल्याङ्कनका साथै पूनर्निर्माण र पूनर्स्थापनाको लागि आवश्यक साधन श्रोतको मूल्याङ्कन र लागत अनुमान गर्ने/गराउने वा यस्तो कार्यमा जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति वा प्रदेश विपद व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने,

ख) विपदमा परी हराएका, विग्रेका वा नष्ट भएका कागजातको यकिन तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी राख्ने र सम्बन्धित कार्यालयहरुलाई राख्न लगाउने,

ग) विपदको घटनामा भएका क्षतिको विस्तृत विवरण तयार गर्ने/गराउने,

घ) विपदबाट प्रभावित घर परिवारको पहिचान, प्रभावकोस्तर निर्धारण तथा परिचय-पत्र वितरण गर्ने/गराउने,

ङ) विपदको जोखिममा रहेका वा विपद प्रभावित क्षेत्रमा रहेका असुरक्षित भवनहरु भत्काउन लगाउने,

च) कृषि, पशु-पंक्षी पालन, वन, सिंचाई, खानेपानी, सडक, विद्युत, संचार, स्वास्थ्य सेवा, उद्योग, व्यवसाय, जस्ता प्राकृतिक श्रोतहरु तथा आर्थिक, सामाजिक क्षेत्रका पूनर्स्थापना, पूनर्निर्माणका लागि रणनीति, योजना तयार गरी लागू गर्ने/गराउने,

छ) विपद प्रभावित क्षेत्रका नागरिकहरुलाई अस्थायी पूनर्स्थापना गर्ने/गराउने,

ज) विपद् प्रभावित क्षेत्रमा प्रभावित समुदायहरुको आर्थिक क्रियाकलापको पूनर्स्थापना, रोजगारीका अवसर सिर्जना तथा जीवनयापनका लागि आय आर्जनका कार्यक्रम संचालन गर्ने/गराउने,

(९) विपद व्यवस्थापन गर्न आवश्यक समन्वय र सहकार्यका लागि देहाएका कार्यहरु गर्नेः-

क) उद्धार तथा राहत कामको प्रगती विवरण जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति र तोकिए बमोजिम् अन्य निकायलाई पठाउने,

ख) दफा १५ मा उल्लेख भए बमोजिम् संघीय सरकारबाट विपद् सङ्कटग्रस्त क्षेत्र घोषणा भएको अवस्थामा स्थानीयस्तरका सरकारी, गैरसरकारी एवं नीजि साधन, यन्त्र, उपकरण, सरसामान, खद्यान्न आदिको प्रयोग तथा व्यवस्थापनमा सहयोग, समन्वय गर्ने र सो को अभिलेख राख्ने ,
ग) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्राधिकरण, प्रदेश विपद व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र अन्य सम्बन्धित निकायहरुसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्न नगर कार्यपालिकालाई सहयोग गर्ने,

घ) अन्य महानगरपालिका, उप-महानगरपालिका,नगरपालिका र गाउँपालिकाहरुसँग आवश्यक समन्वय, सहकार्य गर्न नगर कार्यपालिकालाई सहयोग गर्ने,

ङ) विपद व्यवस्थापन सम्बन्धमा नगर कार्यपालिकाले तोके बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने/गराउने,

परिच्छेद - ३
वडास्तरीय विपद व्यवस्थापन समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

६. वडा विपद व्यवस्थापन समितिको गठनः

(१) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि क्रियाकलापहरु संचालन तथा व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाको प्रत्येक वडामा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरु रहेको एक वडा विपद व्यवस्थापन समिति रहनेछ।

(२) वडा विपद व्यवस्थापन समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

क) वडा अध्यक्ष — संयोजक
ख) वडा सदस्यहरु — सदस्य
ग) राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त राजनीतिक दलका / वडामा प्रतिनिधित्व गरेका वडा स्थित राजनीतिक दलका प्रमुख वा निजको प्रतिनिधी — सदस्य
घ) नेपाल रेडक्रस सोसाईटीको स्थानीय प्रतिनिधि — सदस्य
ङ) सामुदायीक विपद व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा संयोजकहरु मध्येबाट वडा अध्यक्षले मनोनित गरेको १ जना — सदस्य
च) गैरसरकारी तथा समुदायमा आधारित संघसंस्था, तथा युवा क्लबबाट न्यूनतम १ महिला सहित वडा अध्यक्षबाट मनोनित ३ जना — सदस्य
छ) वडाको हेल्थपोष्ट /शहरी स्वास्थ्य केन्द्र प्रमुख वा प्रतिनिधि — सदस्य
ज) सम्बन्धित वडाको वडा प्रशासकीय प्रमुख — सदस्य-सचिव

७) विपद ब्यबस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धि ब्यबस्था :-

१) वडा विपद व्यवस्थापन समितिको बैठक वर्षको कम्तीमा चार पटक संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।

२) संयोजकसंग समन्वय गरी समितिको सदस्य सचिवले समितिको बैठक बस्ने मिति, समय र स्थान तोकी बैठकमा छलफल हुने विषयसूची सहितको सूचना बैठक बस्ने समय भन्दा चौबीस घण्टा अगावै सबै सदस्यले पाउने गरी पठाउनु पर्नेछ।
३) समितिका पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ।

४) उपदफा (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए पनि सो समितिको बैठक तत्काल बोलाउन आवश्यक भएमा संयोजकले जुनसुकै समयमा पनि समितिको बैठक बोलाउन सक्नेछ। त्यस्तो अवस्थामा संयोजक र कम्तीमा २ जना सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठक बस्न सक्नेछ।

५) समितिको बैठकको अध्यक्षता सो समितिको संयोजकले गर्नेछ।

६) समितिको निर्णय सकेसम्म सर्वसम्मत गरिनेछ, सो हुन नसके बहुमतद्धारा हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिनेछ।

७) अध्यक्षले सम्बन्धित निकाय वा संघ संस्थाका प्रतिनिधी र विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ तर, आमन्त्रित सहभागीलाई निर्णयमा मतदान गर्ने अधिकार हुनेछैन ।

८) समितिको बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

९) समितिको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ ।

नोटः यस दफामा समिति भन्नाले वडा विपद व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।

८. वडा विपद व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

क) नगरपालिकाको स्वीकृत नीति तथा योजना अनुरुपका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन र पूनरावलोकन गर्ने,

ख) विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि नगरपालिकाको स्वीकृत निर्देशिका, कार्यविधि तथा मापदण्डहरुको पालना गर्ने/गराउने,

ग) विपद व्यवस्थापनका सम्बन्धमा वडाको संस्थागत क्षमता विकास गर्ने,

घ) वडा सदस्यहरु, कर्मचारी, स्वयंसेवक, सामाजिक परिचालक, तथा समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति सदस्य, नागरिक समाजका प्रतिनीधिलाई विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रशिक्षणको व्यवस्था मिलाउने,

ङ) विपद् जोखिममा रहेका घरपरिवारको पहिचान, स्तर निर्धारण तथा परिचय पत्र वितरणमा नगर विपद व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने,

च) नगरपालिकाले तयार गर्ने जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचीत्र तयार गर्ने कार्यमा सघाउने र सम्बन्धित वडामा सूचना सङ्कलनको लागि व्यवस्था मिलाउने,

छ) वडा भित्र विपद प्रतिकार्य तथा विपद् पूर्नलाभसम्बन्धि कार्यक्रमहरु संचालनका लागि नगर विपद व्यवस्थापन समितिमा सिफारिस गर्ने,

ज) वडामा विकास निर्माणका क्रियाकलापहरुमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण, व्यवस्थापनलाई मूलप्रबाहिकरण गर्ने, सुरक्षित विद्यालय तथा अस्पताल (स्वास्थ्य चौकी समेत) का लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ,गराउने

झ) विपद् व्यवस्थापन योजना, आपतकालीन कार्य योजना, पूनर्स्थापना तथा पूननिर्माण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने/गराउने,

ञ) समुदायमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि काम गर्ने समूहहरुको गठन तथा त्यस्ता समूहलाई परिचालन गर्ने/गराउने,

ट) विपदका घटना हुनासाथ खोज, उद्धार, प्राथमिक उपचार लगायतका राहतका कार्यहरु गर्नको लागि समन्वय गर्ने,

ठ) आपतकालीन अवस्थाको व्यवस्थापनका लागि विपदको प्रकृतिको आधारमा नमूना अभ्यास गर्ने/गराउने,

ड) विपद्को समयमा जोखिम्मा रहेका समूह विशेषगरी महिला, बालबालिका, किशोरी, अपाङ्गता भएका व्यक्ति उपर हुनसक्ने घटना (लैङ्गिक हिंसा, बेचबिखन, तथा अन्य किसिमको शोषण) रोकथामको लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,

ढ) विपद पश्चात विपदमा परेका प्रभावितहरुको पहिचान गरी नगर कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम पूनर्लाभ पूनर्स्थापना र पूनर्निर्माण सम्बन्धि कार्य गर्ने/गराउने,

ण) नगर विपद व्यवस्थापन समिति वा नगरपालिकाले तोकेको विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि अन्य कार्य गर्ने/गराउने,

परिच्छेद - ४
सुरक्षा निकाय तथा अन्य निकायको परिचालन

९. सुरक्षा निकायको परिचालन, सहयोग र समन्वयः-

(१) नगर कार्यपालिकाले विपद व्यवस्थापनको काममा संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारले परिचालन गरेका संघीय तथा प्रादेशिक सुरक्षा निकायहरुलाई सहयोग र समन्वय गर्नेछ ।
(२) सुरक्षा निकायले विपद्को समयमा खोज तथा उद्धार कार्यका लागि नगर कार्यपालिकासँग आवश्यक सामग्री माग गरेको अवस्थामा नगरपालिकामा उपलब्ध भए त्यस्तो सामग्री तत्कालै उपलब्ध गराइनेछ ।

(३) विपद प्रतिकार्यका लागि नगर कार्यपालिकाले नगर प्रहरीलाई परिचालन गर्नेछ ।

१०. बारुणयन्त्र, एम्बुलेन्स तथा अन्य सेवा प्रदायकको काम, कर्तव्य र अधिकारः-

(१) वारुणयन्त्र, एम्बूलेन्स तथा त्यस्तै अन्य सेवा प्रदायकले नगर विपद व्यवस्थापन समितिले दिएको निर्देशनको तत्कालै पालना गर्नु पर्नेछ ।

(२) आपतकालीन कार्य सम्पादन गर्दा नगर विपद व्यवस्थापन समितिको आदेश बमोजिम् कुनै पनि स्थानमा प्रवेश गर्ने तथा जुनसूकै व्यक्ति वा संस्थाको साधन र स्रोत उपयोग गर्ने अधिकार वारुणयन्त्र वा तोकिएको सेवा प्रदायकलाई हुनेछ ।

(३) नगरपालिकाको वारुणयन्त्र संचालन तथा व्यवस्थापन नगरपालिकाबाट स्वीकृत कार्यविधि र मापदण्ड अनुसार गरिनेछ ।

११. सार्वजनिक संस्था तथा व्यवसायिक प्रतिष्ठानको दायित्वः-

(१) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा नगरपालिका भित्रका सबै सार्वजनिक संस्था तथा व्यवसायिक प्रतिष्ठानको दायित्व देहाय बमोजिम हुनेछ :-

क) आफ्नो भवन, उद्योग, कार्यालय, व्यवसायिक केन्द्रमा विपदका घटना हुन नदिन विपद सुरक्षा औजार, उपकरण, सामग्री, आपत्कालीन निकास लगायत तोकिए बमोजिमका अन्य आवश्यक सामग्रीहरु व्यवस्था गर्ने, सहयोग गर्ने ,

(ख) तथ्याङ्क संकलन, क्षतिको मूल्याङ्कन, राहत, पूनर्स्थापना, पूनर्निर्माण समेतका कार्यमा सहयोग गर्ने,

(ग) आफना कर्मचारी तथा कामदारलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा आधारभूत तालिम, अभ्यास र साधन उपकरणको व्यवस्था गर्ने/गराउने,

(घ) विपद व्यवस्थापन कार्यमा उपयोग हुने श्रोत साधनलाई तयारी अवस्थामा राख्ने,

ङ) आफना भवन लगायत अन्य संरचना आपतकालीन प्रयोजनका लागि आवश्यक परेमा आदेश अनुसार उपलब्ध गराउने,

(च) सम्बन्धित अधिकारीको सुपरिवेक्षणमा उद्धार तथा राहत वितरण कार्यमा सहयोग गर्ने,

(छ) विपद जोखिम न्यूनीकरणका लागि तोकिएको कार्यहरु गर्ने,
(ज) फोहरमैला तथा प्रदुषणको यथोचित व्यवस्थापन गरी यसबाट वातावरण र जनजीविकामा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरु अपनाउने,

(झ) विपदको घटना घटेमा तत्काल नजिकको सुरक्षा निकाय र स्थानीय आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रलाई खबर गर्ने ।

(२) नगरपालिका भित्रका सार्वजनिक संस्था तथा व्यवसायिक प्रतिष्ठानले यस ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम, निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्डहरुको अधीनमा रही आफ्नो संस्था वा प्रतिष्ठानको विपद व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गरी लागू गर्नुपर्नेछ ।

१२. विपद व्यवस्थापनमा सहयोग गर्नुपर्नेः- नगरपालिका भित्रका सरकारी कार्यालय, रेडक्रस, गैरसरकारी संस्था, स्थानीय संघ-संस्था, समुदाय, स्वयंसेवक, व्यवसाय वा व्यक्ति सबैले विपद व्यवस्थापन कार्यमा नगरपालिकालाई देहाय बमोजिम सहयोग गर्नु पर्नेछः-

क) तथ्याङ्क सङ्कलन, क्षतिको मूल्याङ्कन, विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूनर्स्थापना तथा पूनर्निर्माण लगायतका विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यमा सहयोग गर्ने,

ख) विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने,

ग) क्षमता विकास, आपत्कालिन नमूना अभ्यास तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रशिक्षण कार्यक्रममा सहयोग गर्ने तथा सहभागी हुने,

घ) विपदको समयमा खोज, उद्धार तथा राहत वितरण सम्बन्धि कार्यमा सहयोग गर्ने ।

ङ) अन्य आवश्यक सहयोग गर्ने ।

परिच्छेद - ५
विपद व्यवस्थापन कोष सम्बन्धि व्यवस्था

१३. विपद व्यवस्थापन कोषः-

१) विपद व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकामा छुट्टै कोष रहनेछ ।

(२) कोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरु रहनेछन् ।

(क) नगरपालिकाको बार्षिक बजेटबाट विपद व्यवस्थापन कोषमा जम्मा गर्ने गरी स्वीकृत रकम,

ख) प्रदेश सरकारबाट विपद व्यवस्थापनका लागि प्राप्त रकम,

ग) संघीय सरकारबाट विपद व्यवस्थापनका लागि प्राप्त रकम,

घ) कुनै स्वदेशी संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा गरिदिएको दान, दातव्य, उपहार स्वरुप प्राप्त रकम,

ङ) प्रचलित कानून बमोजिम् अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

३) विपद व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले कानून बमोजिम बिशेष शूल्क वा दस्तुर सङ्कलन गर्न सक्नेछ ।

४) कोषको संचालन गर्न नगरपालिकाले विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि बनाई लागू गर्नुपर्नेछ ।

५) कोषको रकम विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि कामका लागि मात्र प्रयोग गरिनेछ ।

६) कोषको रकम प्रशासनिक कार्य, अध्ययन वा भ्रमण, तालिम, बैठक आदिको लागि खर्च गरिने छैन । तर, यस उपदफामा लेखिएको व्यहोराले विपद पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका लागि तोकिएका सीप विकास तालिम, नमूना घटना अभ्यास गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

७) कोषको लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

८) समितिले कोषको बार्षिक आयव्ययको प्रतिवेदन तयार गरी कार्यपालिका मार्फत नगरसभा समक्ष पेश गर्नेछ ।

९) कोषको लेखापालन नगरपालिकाको लेखा हेर्ने अधिकारीबाट हुनेछ ।

१०) कोषको रकम स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रममा कार्यविधि बमोजिम खर्च गर्न सम्बन्धित वडामा पठाउन सकिनेछ ।

परिच्छेद - ६
कसुर तथा सजाय

१४. कसुर र सजाय :-

(१) कसैले विपदको घटना घट्न सक्ने गरी लापरवाहि गरेमा वा त्यस्तो घटना घटाउन प्रत्यक्ष संलग्न भएमा वा घटना घटेको अवस्थामा नाजायज फाईदा लिने गरी वा अरुलाई हानी पुग्ने किसिमको कुनै काम गरेमा वा संघीय ऐन बमोजिम कसुर जन्य मानिने अन्य कुनै काम गरेमा तत् सम्वन्धी कारवाहि संघिय ऐन बमोजिम हुनेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई उपदफा (१) बमोजिमको दण्ड सजायका अतिरिक्त नगरपालिकाले निजलाई नगरपालिकाबाट उपलव्ध हुने सेवा सुविधा कटौती गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद - ७
विविध

१५. विपद सङ्कटग्रस्त क्षेत्र घोषणाको पालना र समन्वयः-

(१) संघीय सरकारले नगरपालिका भित्रको कुनै ठाउँमा गम्भीर प्रकृतीको विपद् उत्पन्न भएबाट विपद सङ्कटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गरी प्रचलित कानून बमोजिम कुनै काम गर्न गराउन आदेश दिएमा सोको पालना गर्नु/गराउनु सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम् घोषणा गरिएको क्षेत्रमा संघीय सरकारले प्रचलित कानून बमोजिम कुनै काम गर्न/गराउन नगरपालिका भित्रको कुनै व्यक्ति, संस्था वा अधिकारीलाई आदेश दिएमा सोको पालना गर्न/गराउन समितिले आवश्यक समन्वय गर्नु पर्नेछ ।

३) उपदफा (१) बमोजिम घोषणा गरिएको क्षेत्र सम्बन्धि सूचनाको प्रसारणमा समितिले सहयोग र समन्वय गर्नुपर्नेछ ।

१६.संघीय सरकारको स्वीकृतीमा मात्र प्रवेश गर्नुपर्नेः-

(१) विपदबाट असर परेको कुनै क्षेत्रमा विदेशी नागरिक वा संस्थाले संघीय सरकारको स्वीकृति लिई नगरपालिकासँग समन्वय गरेर मात्र प्रवेश गर्न र स्वीकृत गतिविधि मात्र गर्न पाईनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नागरिक वा संस्थाले संघीय सरकारको स्वीकृति लिएको नदेखिएमा वा स्वीकृत गतिविधिको अलावा अन्य गतिविधि गरेको पाईएमा प्रचलित कानून बमोजिम् कारवाही हुनेछ । तत् सम्बन्धि सूचना संघीय सरकारलाई उपलब्ध गराईनेछ ।

१७. मानवीय तथा अन्य सहायता र समन्वय गर्नुपर्नेः-

१) नगरपालिका भित्र भएको विपद्को सामना गर्न आन्तरिक स्रोत र साधनबाट नभ्याउने भएमा मानवीय तथा अन्य सहायता र समन्वयका लागि नगर प्रमुखले तत्काल जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, प्रदेश सरकार तथा संघीय सरकारलाई अनुरोध गर्नु पर्नेछ ।

(२) विपदबाट उत्पन्न स्थिति नियन्त्रण गर्ने क्रममा संघीय सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय तथा अन्य सहयोग लिई परिचालन गरेको अवस्थामा नगरपालिकाले संघीय सरकारको तत् सम्बन्धि कार्यमा सहयोग र समन्वय गर्नेछ ।
(३) छिमेकी स्थानीय तहमा कुनै विपद उत्पन्न भई सो व्यवस्थापनका लागि छिमेकी स्थानीय तहले सोझै, जिल्ला समन्वय समिति वा प्रदेश सरकार मार्फत अनुरोध गरेमा उपलब्ध भएसम्मको सहयोग पुर्‍याउनु नगर कार्यपालिकाको दायित्व हुनेछ ।

(४) छिमेकी स्थानीय तह वा अन्य कुनै तहमा बसोबास गर्ने जनताको धनसम्पती, जनजीवनमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी वा विपद जोखिम हुने गरी वा बिद्यमान जोखिम बढने गरी नगरपालिकामा कुनै गतिविधि गर्न पाईने छैन । यस्तो गरेमा दफा १४ बमोजिम कसुर गरेको मानिनेछ ।

१८. तत्काल खरिद तथा निर्माण र प्रयोग गर्न सकिनेः-

(१) विशेष परिस्थिति परी विपदबाट प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार तथा राहत उपलब्ध गराउन तथा भईरहेको विपदबाट थप क्षति हुन नदिनका लागि तत्कालै राहत सामग्री खरिद वा कुनै भौतिक संरचना निर्माण गर्न आवश्यक भएमा र यस ऐन बमोजिम अनुवन्धन करार वा उपयूक्त व्यवस्था अनुरुप तत्काल खरिद वा निर्माण कार्य गर्न गराउन सकिनेछ ।

(२) विपद प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार तथा राहत उपलब्ध गराउन तथा भईरहेको विपदबाट थप क्षति हुन नदिनका लागि नगर प्रमुख वा अन्य अख्तियार प्राप्त अधिकारीले नगरपालिका क्षेत्र भित्रको कुनै गैरसरकारी संस्था वा अन्य निकाय र व्यक्तिको चल, अचल सम्पत्ति तथा सवारी साधन उपयोग गर्न

आवश्यक भएमा सोको अभिलेख राखी तोकिएको अवधिभरको लागि अस्थायी तवरले प्राप्त गर्न, गराउन सक्नेछ ।

(३) विपद प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल राहत उपलब्ध गराउन नगरपालिका क्षेत्र भित्रको कुनै गैरसरकारी संस्था वा अन्य निकाय र व्यक्तिको खाद्यान्न, लत्ताकपडा, औषधी वा अन्य बस्तु आवश्यक भएमा सो को अभिलेख राखी नगर प्रमुख वा तोकिएको अधिकारीले नियन्त्रणमा लिन र प्रभावितलाई उपलब्ध गर्न/गराउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम् नगरपालिकाले कुनै सम्पति अस्थायी रुपमा प्राप्त गरेमा वा उपदफा (३) बमोजिम कुनै बस्तु नियन्त्रण र वितरण गरेमा त्यस्तो सम्पत्तिको सोधभर्ना वा प्रयोग वा बस्तु उपयोग बापत प्रचलित दर अनुसारको रकम सम्बन्धित कार्यालय, संस्था वा व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ ।

१९. राहतको न्यूनतम मापदण्ड सम्बन्धि व्यवस्थाः-

१) विपद प्रभावित व्यक्तिलाई संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारले उपलब्ध गराउने राहतको अतिरिक्त नगरपालिकाले आन्तरिक स्रोतबाट थप राहत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नगरपालिकाले विपद् प्रभावित व्यक्तिलाई राहत उपलब्ध गराउदा कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई सोको आधारमा राहत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम राहतको मापदण्डमा अन्य विषयको अतिरिक्त देहाएका विषय समावेश भएको हुनुपर्नेछ ।

क) विपदबाट प्रभावित व्यक्तिलाई अस्थायी आश्रय स्थलमा राख्दा उपलब्ध गराउनु पर्ने आवास, खाद्यान्न, खानेपानी, स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धि,

ख) विपद्बाट मृत्यु हुनेको परिवार तथा सम्पत्तिको क्षति हुने व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने न्यूनतम् राहत सम्बन्धि,

ग) महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अशक्त वा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आवश्यकता सम्बोधनका लागि विशेष राहत प्याकेजहरु (जस्तैः- डिगनिटी किट), महिलाहरुको लागि सुरक्षित महिलामैत्री स्थल सम्बन्धी,

घ) व्यक्तिगत गोपनियता तथा सुरक्षा सम्बन्धि,

ङ) न्यूनतम राहत बाहेक स्वरोजगार तथा रोजगारी व्यवस्थापनका माध्यमबाट विपद प्रभावितको जीविकोपार्जन सम्बन्धि,

च) गैरसरकारी संघ संस्था वा व्यक्तिले दिने राहतको वितरण सम्बन्धि,

छ) एकद्वार प्रणाली अनुरुप राहत वितरण गर्ने सम्बन्धि,

ज) राहतसँग सम्बन्धित अन्य उपयुक्त विषयहरु ।

२०. विपदमा परी हराएको वा नष्ट भएका कागजातहरु सम्बन्धमाः-विपदमा परी हराई फेला पर्न नसकेका तथा आंशिक वा पूर्णरुपमा क्षति भएका महत्वपूर्ण कागजातहरुको प्रमाणीकरण तथा नगरपालिकामा रहेको रेकर्ड अनुसार प्रतिलिपि उपलब्ध गराउने सम्वन्धी व्यवस्था प्रचलित संघिय कानूनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२१) निर्देशन दिन सक्ने :- नगर विपद व्यवस्थापन समितिले यस ऐनको अधिनमा रही विपद व्यवस्थापनका लागि कुनै व्यक्ति वा निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित व्यक्ति वा निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

२२. उपसमिति गठन गर्न सक्नेः-

(१) समितिले आवश्यकता अनुसार विभिन्न प्रयोजनका लागि उप समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) समितिले विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि विषयगत कार्यसमूह, स्वयंसेवी समुह र टोलीहरुको गठन र परिचालन गर्न सक्नेछ ।
(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम गठन हुने उपसमिति, कार्यसमूह, स्वयंसेवी समूह र टोलीहरुको काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यविधि समितिले स्वीकृत गरेको कार्य सूचीमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२३. अभिलेख राख्नुपर्नेः-

(१) समिति वा विपदको समयमा राहत उपलब्ध गराउने ब्यक्ति, निकाय वा संघ-संस्थाको नाम र उपलव्ध भएको राहत तथा सो को परिमाण सहितको विवरणको अभिलेख राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(२) विपद प्रभावितलाई राहत वितरण गर्दा समितिले राहत पाउने ब्यक्ति, परिवार, निकाय वा संस्थाको नाम र निजले पाएको हरेक राहत सामग्री, सेवा तथा सोको परिमाण सहितको विवरणको अभिलेख राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम्को विवरण राख्दा अपाङ्गता भएका व्यक्ति, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक, विपद्का कारण स्थानान्तरण भएका घरपरिवार लगायतको संख्या यकिन हुने विवरण र उनीहरुलाई उपलब्ध गराइएको राहतको विवरण स्पस्ट रुपमा राख्नुपर्नेछ ।

२४. पुरस्कार दिन सक्नेः- नगरपालिकामा विपद व्यवस्थापनमा विशेष योगदान पुर्‍याउने उत्कृष्ट व्यक्ति वा संस्थालाई प्रोत्साहन स्वरुप समितिको सिफारिसमा नगर कार्यपालिकाले सम्मान तथा पुरस्कार दिन सक्नेछ ।

२५. वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सार्वजनिक गर्नुपर्नेः-

(१) समितिले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा गरेको कामको विवरण सहितको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी नगर कार्यपालिका मार्फत नगर सभा समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको वार्षिक प्रतिवेदन सार्वजनिक रुपमा प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

२६. प्रशासनिक खर्च व्यवस्थापनः- ऐनमा तोकिएको काम गर्न समिति वा उपसमितिलाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी, प्रशासनिक र सञ्चालन खर्च नगर कार्यपालिकाले व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

२७) अधिकार प्रत्यायोजन :- समितिले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम समितिलाई प्राप्त अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केहि अधिकार समितिको संयोजक वा तोकिएको पदाधिकारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

२८. नियम बनाउने अधिकारः- नगर कार्यपालिकाले यो ऐन कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नियम, निर्देशिका, कार्यविधि तथा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

आज्ञाले,
चुरामणि पन्थी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमाणीकरण मिति २०७९।४।१